

บทที่ 5

ปฏิบัติการวิจัยในพื้นที่

งานวิจัย รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเมืองแก ตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ จากการเก็บข้อมูลและลงพื้นที่ศึกษาบริบทของชุมชน ได้ทำการวิเคราะห์ได้ผลดังนี้

1. กิจกรรม และ ผลที่ได้รับ ซึ่งมีรายละเอียดมีการดำเนินงานดังนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมคน เตรียมพื้นที่เป้าหมาย

สามารถสรุปผลการศึกษาตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1.1 การเตรียมทีมวิจัย จากการประชุมทีมวิจัย นักวิจัยในพื้นที่ ถึงการวางแผนการดำเนินงานวิจัย การกำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของนักวิจัย การลงพื้นที่ทำความเข้าใจกับชุมชน การเก็บข้อมูลเบื้องต้น และการเสาะหาจิตอาสา มีผลการวิเคราะห์จากการศึกษาได้ดังนี้

- ค้นหาวิจัยในพื้นที่ที่มีจิตอาสาที่ต้องการเข้าร่วมจากชุมชน ได้แก่ คนในชุมชนบ้านเมืองแก ตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 10 ครัวเรือน พบว่า มีกลุ่มผู้มีจิตอาสาที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของชุมชน โดยมีผู้นำหลัก ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านบ้านเมืองแก หมู่ 14 ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนเป็นต้นแบบ มีจิตอาสาในการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของชุมชนในครัวเรือน และสมาชิกในชุมชนที่อาสาเข้าร่วมดำเนินกิจกรรม

- ลงพื้นที่เตรียมชุมชน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัยกับชาวบ้าน กำหนดการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ซึ่งเป็นการศึกษาบริบทชุมชน และหากกลุ่มคนผู้มีจิตอาสาเข้าร่วมการดำเนินงานวิจัยเพิ่มเติม

จากกิจกรรมการสร้างทำความเข้าใจในชุมชน ได้มีการใช้เวทีนี้ในการเล่าถึงความ เป็นมาของโครงการวิจัยรวมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่จะเข้าดำเนินการในพื้นที่ นักวิจัยได้ใช้การสังเกต และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผลการวิจัยพบว่า คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรับฟังเพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน โดยคนในชุมชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นถึงการเข้ามาดำเนินงานวิจัยนี้ในชุมชน ดังนี้ ควรให้คนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานวิจัยด้วย และควรมีการนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยกลับคืนสู่ชุมชนให้ได้รับทราบข้อมูลด้วยจากการแบ่งกลุ่มสนทนา ย่อยกับนักวิจัยในพื้นที่และอาสาสมัคร พบว่า ผู้นำและชุมชนบางส่วนในหมู่ 14 มีแนวคิดในการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของชุมชนโดยควรจะมีครัวเรือนต้นแบบด้วย

ภาพที่ 5.1 คณะผู้วิจัยลงพื้นที่สร้างความเข้าใจกับชุมชน

1.2 การเตรียมชุมชน

การลงพื้นที่เตรียมชุมชน เป็นการทำความเข้าใจถึงความเป็นมา ชี้อายุวิถีประเพณี วัฒนธรรมของโครงการวิจัย คณะผู้วิจัย ได้มีการวางแผนแนวทางการดำเนินงานวิจัยร่วมกับคนในชุมชน และค้นหาผู้มีจิตอาสาเพิ่มเติม ที่สามารถดำเนินงาน สนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานราบรื่น คนในชุมชนมีความเข้าใจให้ความร่วมมือมากขึ้น ส่วนผลการวิเคราะห์การเตรียมชุมชน พบว่า ชุมชนมีความรู้บางส่วนในการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนแต่ขาดเพียงปัจจัยการหนุนเสริมบางอย่าง เช่น วัสดุอุปกรณ์ เงินทุน แคนนาที่ขาดดำเนินการ เป็นต้น โดยวัดจากการสังเกต ได้ดังนี้

1.2.1 การมีส่วนร่วม ชาวบ้านในชุมชนรับรู้กิจกรรมในการดำเนินโครงการที่จะเกิดขึ้น ตัวแทนชุมชนได้กล่าวแสดงความรู้สึกยินดีและดีใจที่มีหน่วยงานจากภาครัฐ อย่างมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้มาช่วยขับเคลื่อนการสร้างเสริมสุขภาพให้ชุมชนท้องถิ่น

1.3 เตรียมเครื่องมือและเก็บข้อมูล

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา เพื่อให้การดำเนินวิจัยสามารถวัดได้ทั้งในด้านพฤติกรรมและรูปธรรมจึงใช้เครื่องมือในการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลหลายวิธี ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็น (ปลายเปิดและปลายปิด) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง การฝึกรอบรมเชิงปฏิบัติการ การทดลอง การสังเกต Mind Mapping และการถอดบทเรียน เป็นต้น และทางคณะผู้วิจัยได้ประชุมหารือในทีม นักวิจัยเห็นควรว่าควรมีการเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลบริบทชุมชนด้านต่าง ๆ ให้กับตัวแทนในชุมชน จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นอบรมเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลด้านทักษะให้กับนักวิจัยในพื้นที่และผู้ที่เก็บข้อมูลชุมชนให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเข้าใจตรงกัน

ภาพที่ 5.2 คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลในพื้นที่

2. สสำรวจบริบทชุมชนในชุมชนเป้าหมาย

2.1 ศึกษาดูงาน

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาดูงานในพื้นที่ประสบผลสำเร็จ เป็นการศึกษาดูพื้นที่ที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อเก็บเกี่ยวองค์ความรู้ และสร้างแรงบันดาลใจในการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคให้กับตัวแทนนักวิจัยในพื้นที่ โดยในกิจกรรมนี้ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2560 สถานที่เข้าศึกษาดูงานมีทั้งหมด 2 พื้นที่ ดังนี้

2.1.1 ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงทุ่งเมืองทอง ต.ชุมแสง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ ของคุณคำนึง เจริญศิริ

ภาพที่ 5.3 ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงทุ่งเมืองทอง ต.ชุมแสง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์

2.1.2 ศูนย์การเรียนรู้บ้านแสงจันทร์ ต.สนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์ ของอาจารย์ไพรัตน์ ชื่นศรี

ภาพที่ 5.4 ศูนย์การเรียนรู้บ้านแสงจันทร์ ต.สนามชัย อ.สตึก จ.บุรีรัมย์

สิ่งที่สามารถนำไปใช้ต่อยอดในพื้นที่จากการศึกษาดูงาน

1) การสร้างกิจกรรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์แก่ชุมชนโดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม

3) แนวทางการเินนำน้ำมาปลูกพืชนอกฤดูกาลทำนาโดยลดการใช้พลังงานน้ำมัน พลังงานไฟฟ้าลง เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

3. ทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของชุมชนที่เหมาะสมโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเมืองแก ตำบลเมืองแก อำเภอ สตึก จังหวัดบุรีรัมย์

4. เวทีนำเสนอผลการศึกษาย่อยทอดขยายผลเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้